

УДК 94 (477.83/.86)

Руслан ДЕЛЯТИНСЬКИЙ

*Інститут історії Церкви Івано-Франківського богословського
університету імені Св. Івана Золотоустого
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету*

ВІДНОВЛЕННЯ ТА РЕОРГАНІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО- КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ (1989 - 1993 РР.)

У статті проаналізовано канонічну правонаступність сучасної Івано-Франківської митрополії від Станиславівської єпархії, включно із визначенням ряду її єпископів - ординаріїв (єпархів) та помічників і генеральних вікаріїв, особливості змін адміністративно-територіального поділу єпархії в умовах легалізації та становлення УГКЦ, діяльності єпархіальних органів (консисторії-управління, суду, комісій) та деканальних структур.

***Ключові слова:** організаційна структура, адміністративно-канонічна структура, Станиславівська єпархія, Івано-Франківська єпархія, єпископ-ординарій, єпископ-помічник, єпископ-коадьютор, єпархіальне управління, консисторія, церковний суд, єпархіальна комісія, деканат.*

Актуальність проблеми обумовлюється відзначенням ювілею 25-ліття виходу УГКЦ з підпілля, що спонукає спільноту істориків до вивчення цілого ряду проблем - від легалізації та реабілітації нашої Церкви до становлення її структури в незалежній Україні та участі в суспільному житті. Відродження УГКЦ у 1989-1991 рр. відбувалося одночасно із поступовим здобуттям Україною незалежності. Під час «революція гідності» 2014 р. в Україні УГКЦ виявила активну суспільну позицію, що полягала у невтручанні в політичну сферу при одночасній підтримці громадянського суспільства. Очевидно, тут можна провести певні паралелі, але наразі відзначимо, що в період незалежності України УГКЦ отримала добрі умови для власного розвитку, для утвердження у перспективі її Патріаршого устрою. Одним із елементів Патріархату УГКЦ є її організаційна структура, динамічний розвиток якої за останнє 25-ліття набув значних масштабів.

Особливе місце в структурі УГКЦ на сьогодні займає Івано-Франківська митрополія, проголошена Патріархом УГКЦ Святославом Шевчуком в грудні 2011 р.¹. Її історичний розвиток від заснування

¹ Див.: Розбудова Митрополії - спільна справа вірних і духовенства: Інтерв'ю із Архiepіскопом і Митрополитом Володимиром (Війтишином) за підсумками першої річниці з часу заснування Івано-Франківської Митрополії УГКЦ. Записав розмову о. Ігор Пелехатий // УГКЦ - офіційна сторінка: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://ugcc.org.ua/2635.98.html> [31.10.2014]; Глава УГКЦ проголосив Івано-Франківську митрополію - найбільшу на Західній Україні (опубліковано: 14.12.2011) // Релігія в

Станіславівської єпархії у 1885 р. пов'язаний з діяльністю митрополита Андрея Шептицького, блаженних Григорія Хомишина, Івана Лятишевського та Симеона Лукача, мучеників за віру Івана Слезюка та Софрона Дмитерка та інших ієрархів. Піднесення цієї єпархії до статусу митрополії та архієпархії, зрозуміло, було водночас наслідком і стимулом інтенсивного розвитку структури та релігійно-духовного життя цієї «частини Божого народу». Все це спонукає застановитися над проблемою становлення та розвитку організаційної структури Івано-Франківської митрополії у період легалізації та відродження УГКЦ в незалежній Україні.

Історіографія проблеми. Процеси виходу з підпілля та легалізації УГКЦ у сучасній історіографії вже знайшли певне відображення в працях І.Андрухів, О.Бойка, Б.Боцюрківа, М.Гайковського, С.Кияка, С.Кобути, В.Ленцика, І.Луцького, В.Марчука, В.Пашенка, В.Полека, А.Сапеляка, Я.Стоцького та ін.¹. Розглядаючи вихід УГКЦ із «катакомб», історики зосереджують свою увагу головним чином на зусиллях Апостольської Столиці, ієрархії, духовенства та активних мирян УГКЦ, спрямованих на легалізацію, визнання державою права Церкви на її існування та розвиток, а також висвітлюють реакцію радянського режиму та Руської Православної Церкви на вихід з підпілля, відновлення структур та парафіяльної мережі УГКЦ, у цьому ж контексті з'ясовують особливості міжконфесійних відносин в західних областях України.

Україні: [електронний ресурс] - режим доступу: http://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/13587-glava-ugkc-progolosiv-ivano-frankivsku-mitropoliyu-naibilshu-na-zaxidnii-ukrayini.html [31.10.2014].

¹ Див.: Андрухів І. Релігійне життя на Прикарпатті: 1944-1990 роки. Історико-правовий аналіз. - Івано-Франківськ: Івано-Франківська обласна друкарня, 2004. - 344 с.; Андрухів І., Лисенко О., Пилипів І. Станіславська (Івано-Франківська) єпархія УГКЦ крізь призму століть: історико-релігійний аспект. Наукова монографія. - Івано-Франківськ; Надвірна: ЗАТ «Надвірнянська друкарня», 2010. - 500 с.; Бойко О. Боротьба за реабілітацію УГКЦ у добу перебудови // Нова політика. - 2002. - №1. - С.28-32; №2. - С.18-22; Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989) // Ковчег. - Ч.1. - Львів, 1993. - С.123-164; Гайковський М. Папа Римський Іван Павло II і Україна. - Львів: Місіонер, 2004. - 148 с.; Кияк С. Ідентичність українського католицизму: генезис, проблеми, перспективи. - Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. - 632 с.; Кобута С. Політичні аспекти легалізації Української греко-католицької церкви (1987-1991 рр.) / С. Кобута // Людина і політика. - 1999. - № 3. - С. 23-28; Ленцик В. Нарис історії Української Церкви. - Львів: Свічадо, 2003. - 600 с.; Луцький І.М. Створення Станіславської (Івано-Франківської) єпархії Української Греко-Католицької Церкви. - 2-е видання. - Івано-Франківськ: Івано-Франківський інститут права, економіки та будівництва, 2004. - 280 с.; Марчук В.В. Церква, духовність, нація: Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. - Івано-Франківськ: Плай, 2004. - 464 с.; Пашенко В. Греко-католики в Україні від 40-х років ХХ століття до наших днів. - Полтава: АСМІ, 2002. - 616 с.; Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії // Шематизм Івано-Франківської єпархії. - Івано-Франківськ, 1995. - С.99-156.; Сапеляк А. Київська Церква на слов'янському Сході: Канонічно-єкуменічний аспект / Наукові редактори: Ю.Сливка, О.Аркуша. - Буенос-Айрес - Львів: Місіонер, 1999. - 232 с.; Стоцький Я. Українська Греко-католицька церква і релігійне становище Тернопільщини. - Тернопіль: Підручники & посібники, 2003. - 432 с.; Стоцький Я. Історичні аспекти відновлення, реорганізації та структурування православних і католицьких церков у 1988-1999 роках // Київська Церква. - 1999. - №2-3. - С.44-57; Митрополит Володимир: До 85-річчя від дня народження і 60-річчя пастирської діяльності Архієпископа Мистоблосителя Верховного Архієпископа Львова Митрополита Володимира Стернюка / Редкол.: В.В.Гаюк, М.О.Гуменний, М.М.Омельчук, І.М.Петрів. - Львів: Вид-во "Логос" Львівського музею історії релігії, 1991. - 79 с.; Патріярх Любачівський: Блаженніший Патріярх Мирослав-Іван Кардинал Любачівський ступає на Святоюрський престол Української Греко-Католицької церкви / Редкол.: В.В.Гаюк, М.О.Гуменний, М.М.Омельчук, І.М.Петрів. - Львів: Вид-во "Логос" Львівського музею історії релігії, 1991.

Так, у ширшому контексті процесів легалізації та відродження УГКЦ розглядається й питання про її організаційну структуру, що, очевидно, потребує детальніших студій. Чому? По-перше, розвиток структур УГКЦ диктує необхідність вивчення історичного досвіду для «теоретичного» і «практичного» обґрунтування процесів створення та реорганізації нових адміністративно-канонічних одиниць - єпархій, екзархатів, митрополій, апостольських адміністрацій тощо - на основі діючих громад греко-католиків як на батьківщині, так і в діаспорі¹. По-друге, розвиток і затвердження норм Партикулярного права УГКЦ, покликано регулювати відносини «в середині» Церкви, також вимагає вивчення історичних, богословських і канонічних проблем розвитку окремих єпархій та інших організаційних форм Церкви. Зрештою, в сучасній історіографії вже порушено та поступово вивчається проблема розвитку організаційних структур УГКЦ². Дослідження цієї проблеми у вужчому контексті, тобто стосовно кожної окремої адміністративно-канонічної одиниці - єпархії, екзархату тощо, очевидно, є справою майбутніх поколінь істориків, богословів і релігієзнавців.

Метою статті є висвітлення особливостей відновлення та розвитку організаційної, адміністративно-канонічної структури Івано-Франківської єпархії УГКЦ у 1989 - 1993 рр., тобто від часу легалізації УГКЦ до реорганізації структури Івано-Франківської єпархії, внаслідок якої додатково створено дві нові єпархії; разом з тим для висвітлення окремих проблем будемо виходити за вказані хронологічні рамки, з одного боку - від 1946 р., тобто часу «державної ліквідації» УГКЦ, а з іншого - до 1997 р., коли єпископ-ординарій Софрон Дмитерко вийшов на емеритуру. При цьому **предметом дослідження** є питання про канонічну правонаступність сучасної Івано-Франківської митрополії від Станиславівської єпархії, включно із визначенням ряду її єпископів - ординаріїв (єпархів) та помічників і генеральних вікаріїв, особливості змін адміністративно-територіального

¹ Оцінки каноніста та історика - порівн.: Нові митрополії УГКЦ відобразатимуть специфіку регіонів, - доктор канонічного права о. Михайл Димид (опубліковано: 11 листопада 2011, 12:25) // Релігійно-інформаційна служба України: [електронний ресурс] - режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/interview/45366/ [31.10.2014]; Семінар «Від митрополії до патріархату: історичний розвиток ієрархічних структур УГКЦ» (опубліковано: 10.11.2011) // Католицький оглядач: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://archive.catholicnews.org.ua/ceminar-%C2%ABvid-mitropoliyi-do-patriyarkhatu-istorichnii-rozvit#point> [31.10.2014].

² Див., наприклад: Гайковський М. УГКЦ в часи митрополитування Андрея Шептицького // Київська Церква. - 2001. - №2-3. - С.32-48; Делятинський Р.І. Розвиток адміністративно-канонічної структури УГКЦ від Берестейського собору до сучасності (1596 - 2006 рр.): постановка проблеми // Науковий вісник Івано-Франківської теологічної академії "Добрий пастир". - Івано-Франківськ, 2007. - №1. Теологія. - С.167-180; Делятинський Р.І. До питання про розвиток адміністративно-канонічної структури УГКЦ: традиції Галицької митрополії (1807 - 2005 рр.) // Україна - Ватикан: Державно-церковні відносини в контексті досвіду об'єднаної Європи: Матеріали 5-ї Міжнародної наукової конференції (Галич, 26-28 травня 2011 року). - Галич: Інформаційно-видавничий відділ Національного заповідника «Давній Галич», 2011. - Вип. 5. - Зошит 2. - С.130-147; Димид М. Єпископ Київської Церкви (1589-1891). - Львів: ЛБА, Інститут канонічного права, 2000. - 248 с.; Дністрянський М., Ковальчук А. Адміністративно-територіальна організація греко-католицької церкви: історична ретроспектива і сучасні проблеми // Історія релігій в Україні: Тези повідомлень VI Міжнародного круглого столу (Львів, 3-8 травня 1995 року). - Львів, 1996. - С.82-83; Пилипів І.В. Греко-католицька церква в суспільно-політичному житті Східної Галичини (1918-1939 рр.): монографія / І.В. Пилипів. - Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2011. - 440 с.

поділу єпархії в умовах легалізації та становлення УГКЦ, діяльності єпархіальних органів (консисторії-управління, суду, комісій) та деканальних структур.

Джерельною базою дослідження є опубліковані рішення Апостольської Столиці, Патріаршого Собору УГКЦ (1996), Синодів єпископів та окремих ієрархів УГКЦ, норми Кодексу канонів Східних Церков, статистичні матеріали у «Шематизмах... єпархії» за 1938, 1995 і 2009 рр. та довідкових виданнях о. Д. Блажейовського, неопубліковані архівні матеріали, матеріали окремих періодичних видань. **Методологічною основою дослідження** є принципи об'єктивності та історизму. У статті при проблемно-хронологічному викладі матеріалу більшою чи меншою мірою використано методи системно-структурного аналізу, просопографії та біографістики, канонічно-правового аналізу, методики «мікро-історії» та «усної історії».

Основні положення.

Відродження та організаційне становлення Івано-Франківської єпархії УГКЦ на початку 1990-х рр. мало свої особливості, що обумовлювалися історичними наслідками процесу «державної ліквідації» Греко-Католицької Церкви у 1946 р., тривалого досвіду «катакомбного» життя Церкви й ґрунтувалися на нових реаліях відновлення та «нормативно-канонічного» регулювання структури в умовах «легального» існування.

Особливе значення для відновлення організаційної, адміністративно-канонічної структури УГКЦ на початку 1990-х рр. мало питання канонічної правонаступності від Галицької митрополії 1946 р., що забезпечувалося через продовження ієрархічної структури в «катакомбний» період. Уже 1945 р. ієрархи УГКЦ та органи НКДБ, звичайно, кожен по-своєму, намагалися передбачити можливості створення підпільної структури Церкви після її «державної ліквідації». Так, напередодні свого арешту 11 квітня 1945 р. митрополит Йосиф Сліпий призначив чотирьох вікаріїв - єпископів-помічників Микиту Будку й Миколая Чарнецького, архімандрита Чину Студитів о. Климентія Шептицького і віце-провінціала Чину Редемптористів о. Йосифа де Вохта¹. Організуючи створення «Ініціативної групи по возз'єднанню УГКЦ із РПЦ», полковник НКДБ С. Даниленко-Карін у бесідах з о. Г. Костельником у квітні 1945 р. виразно підкреслював, що після арешту ієрархії передбачені канонічним правом механізми правонаступності влада буде нейтралізувати, зокрема «розпускає» капітулу й ординаріат, а будь-які вибори «капітулярного вікарія» вважатиме «нелегальними»². Враховуючи такий стан, «Ініціативна група» у своїх зверненнях до РНК УРСР і до греко-католицького духовенства 28 травня 1945 р., підкреслювала, що «наша церква опинилась в стані безвладдя та дезорганізації», «ми лишилися наче на

¹ Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989). - С. 124-125.

² Ліквідація УГКЦ (1939 - 1946). Документи радянських органів державної безпеки. - К.: ПП Сергійчук М.І., 2006. - Т.1. - С.538-539, 557.

розбитому кораблі без керманіча»¹. Львівський собор 8-10 березня 1946 р. вирішив «зліквідувати унію» і приєднати греко-католицькі парафії до РПЦ².

Однак «ліквідатори унії» не передбачили, що канонічне право Католицької Церкви дозволяє зберегти та розвивати структури Церкви не тільки без офіційного дозволу світської влади, але й в умовах переслідування Церкви владою, в умовах підпілля, або «катакомб»; більше того «церковні суб'єкти продовжують існувати ще сто років після того, як була припинена їх фізична екзистенція»³. Адміністративно-канонічна структура «катакомбної» УГКЦ була збережена завдяки таємним хіротоніям владик, що забезпечували правонаступність ієрархії на єпископських престолах Галицької греко-католицької митрополії. Так, упродовж 1945-1989 рр., за підрахунками директора Інституту історії Церкви УКУ С.Гуркіної, було хіротонізовано 20 єпископів, з яких 5 були титулярними, тобто мали перебрати єпископські повноваження у разі арешту чи смерті діючого ординарія та його помічника .

В організаційній структурі «катакомбної» УГКЦ (1946-1989), яка, на думку Б.Боцюрківа, «номінально. відображала структуру старої Галицької митрополії»⁵, Івано-Франківська єпархія займала «почесне друге» місце після Львівської архієпархії. Відповідно до норм канонічного права, так само зберігалася правонаступність на єпископському престолі Станиславівської єпархії. З огляду на це, очевидно, необхідно уточнити перелік єпископів, ординаріїв і помічників, та генеральних вікаріїв Станиславівської (з 1963 р. - Івано-Франківської) єпархії підпільної, «катакомбної» УГКЦ.

В сучасній історіографії, слід зауважити, наявні відмінні погляди щодо такого переліку осіб, що ґрунтуються на використанні різних джерел - документів органів НКДБ, публікацій матеріалів і спогадів, усних свідчень учасників «катакомбної» Церкви тощо. Так, за даними Б.Боцюрківа та інших джерел, перед своїм арештом єпископ Г.Хомишин призначив генеральним вікарієм єпархії ігумена монастиря Чину Василян у Станиславові о. Григорія Володимира Балагурака⁶; за версією В.Полека, це призначення здійснив єпископ-помічник Іван Лятишевський⁷. Тим часом о. д-р Б.Гудзяк та о. І.Качанюк стверджують, що у березні-квітні 1945 р. єпископ Г.Хомишин

¹ Ліквідація УГКЦ (1939 - 1946). Документи. - Т.1. - С.747, 752.

² Сергійчук В. Нескорена церква. Подвижництво греко-католиків України в боротьбі за віру і державу. - Київ: Дніпро, 2001. - С. 108-110; Ліквідація УГКЦ (1939 - 1946). Документи. - Т.2. - С.599-600.

³ Цит. за: Суттнер Е.К. Українське християнство на початку III - го тисячоліття: історичний досвід та еkleзіологічні перспективи. - Львів: Свічадо, 2001. - С.78. Порівн.: Кодекс канонів Східних Церков проголошений Іваном Павлом II / Авторизований переклад Й.Кобів; Канонічна комісія: о. Протоархимандрит І.Патрило, о. С.Мудрий, о. К.Корчагін і о. Т.Галицький. - Львів: Вид-во ОО. Василян, 1995. - С.244 (кан.927, §1 - 10); Поспішил В. Східне Католицьке Церковне право. - Львів: Свічадо, 1997. - С.482; Путівник по Східному Кодексу: Коментар до Кодексу Канонів Східних Церков / За ред. Дж.Недунгатта. Т.І. / Переклав з англ. О.Гладкий. - Львів: Свічадо, 2008. - С.518.

⁴ Гуркіна С. Реакція Греко-Католицької Церкви на переслідування влади після Другої світової війни // Український Католицький Університет: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://ucu.edu.ua/research/conferences-and-seminars/2004/martyrs/hurkina/> [зчитано: 28.10. 2014].

⁵ Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989). - С.137.

⁶ Див. і порівн.: Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989). - С.124-125; Сергійчук В. Нескорена Церква. - С.268.

⁷ Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. - С.141-142.

таємно хіротонізував на єпископів-помічників отців Симеона Лукача, Степана Вапровича та Івана Слезюка¹, яких, на нашу думку, імовірно, так само наділено повноваженнями генерального вікарія. З цього приводу офіційний постулятор у справах новомучеників Івано-Франківської єпархії УГКЦ о. І.Пелехатий у короткому біографічному нарисі про о. С.Лукача також зазначає, що, хоча точна дата хіротонії невідома, але «найвірогідніше» він «отримав єпископські повноваження» в березні-квітні 1945 р. від єпископа Г.Хомишина². Характерно, що усіх трьох - С.Лукача, С.Вапровича та І.Слезюка - включено до офіційного переліку «підпільних єпископів» Станіславівської / Івано-Франківської єпархії³. Крім цього, на підставі окремих джерел відомо, що від імені «Єпископського Ординаріату в Станіславові» на початку 1945 р. діяв також ректор духовної семінарії та архідиякон капітули о. д-р Авксентій Бойчук⁴. Б.Головин, без покликань на джерела, навіть називає о. А.Бойчука єпископом підпільної Церкви⁵. Характерно, що в одному з документів органів НКДБ прямо зазначалося, що «у м. Станіславі після арешту керуючого єпархією єпископа Хомишина єпархію намагався нелегально очолити колишній ректор духовної академії священник Бойчук»⁶. Проте інших джерел, котрі б дозволили підтвердити чи спростувати дані про «єпископські повноваження» о. А.Бойчука, досі не

¹ Див.: Гудзяк Борис, о. д-р. Керівництво Української Греко-Католицької Церкви під радянським режимом, 1946-1989: сучасні підходи вивчення релігійного підпілля (11 листопада 2002 р.) // Інститут изучения религии в странах СНГ и Балтии: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://religion.gif.ru/ukr/gudzyaka.html> [04.12. 2012]; Качанюк о. Іван. Душпастирська діяльність мучеників ХХ ст. - жива проповідь Євангелія в «Катакомбній Церкві» (Доповідь на Єпархіяльному Соборі Коломийсько-Чернівецької єпархії УГКЦ на тему євангелізації) [«Християнський вісник», червень-липень 2009 року; 31.08.2009, [16:18] // Релігієзнавство-дайджест // Релігійно-інформаційна служба України: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://old.risu.org.ua/ukr/study/religidigest/article:31287/> [04.12. 2012]. Порівн.: Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. - С.579-580 (згадує про двох, крім о. С.Вапровича); Експозиція Інституту історії Церкви УКУ «Катакомбна Церква». Підрозділ «Структура УГКЦ» // Інститут історії Церкви УКУ: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.ichistory.org/ukrsite/churchex/church19.html> [04.11. 2014].

² Через терни - до зірок: Життя, мученицька смерть і прослава Блаженного Мученика Симеона Лукача / Упорядник о. І.Пелехатий. - Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. - С.12. Порівн.: Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. - С.580.

³ Див.: Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого. - Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківської української греко-католицької єпархії, 1995. - 160 с. - С.19 (список «Попередні ієрархи єпархії», підрозділ «Підпільні Єпископи (або особи, які виконували їх функції)»); Шематизм Івано-Франківської Єпархії УГКЦ на 2009 рік. - Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2009. - 128 с. - С.15 (список «Попередні ієрархи Єпархії або особи, які виконували їх функції»).

⁴ Див. і порівн.: Ліквідація УГКЦ (1939 - 1946). Документи. - Т.1. - С.797; Т.2. - С.272; Державний архів Івано-Франківської області (далі - ДАІФО). - Ф. Р-388, оп.2, спр.1 (9.09.1944 - 1.08.1945 рр. Книга реєстрації релігійного товариства греко-католицької церкви "Вознесення і воскресіння" Богородчанського району Станіславської області). - арк.11 (довідка за підписом: «Від Єпископського Ординаріату в Станіславові о. А.Бойчук»); ДАІФО. - Ф.Р-388, оп.2, спр.44 (24.03. - 1.08.1945 р. Дані про релігійні общини всіх віросповідань по місту Станіславу). - арк.29 (довідка за підписом: «Від Єпископського Ординаріату в Станіславові о. А.Бойчук»).

⁵ Головин Б. Бойчук Авксентій, єпископ, доктор (1888-1971) // Головин Б.П. Ісповідники віри - наші сучасники. - Тернопіль: Терно-граф, 2009. - С.22-25.

⁶ Ліквідація УГКЦ (1939 - 1946). Документи. - Т.2. - С.272.

виявлено, а тому не включено до вищезгаданого офіційного переліку ієрархів «катакомбної» Станиславівської / Івано-Франківської єпархії¹.

Влітку - восени 1945 р., органи НКДБ провели серію арештів греко-католицького духовенства, жертвами яких стали окремі генеральні вікарії Станиславівської єпархії. Слід зауважити, що досі виявлені джерела не дозволяють наразі уточнити дати арештів усіх духовних осіб, що взяли на себе відповідальність за керівництво єпархією в умовах підпілля. Так, за даними Б.Боцюрківа і В.Полека, у 1945 р., мабуть, у травні або червні, разом були арештовані о. Г.-В.Балагурак та ігумен монастиря Чину Редemptористів о. Роман Бахталовський, обидва за звинуваченням в «організації нелегального єпископату» та «підтримці нелегальних контактів із Ватиканом»²; щоправда, за іншими даними, о. Р.Бахталовський був арештований значно пізніше, аж у вересні 1949 р.³ Вже 2 червня 1945 р. арештований о. І.Слезюк, якого військовий суд 12 червня 1946 р. засудив на 10 років позбавлення волі, своє заслання він відбував у Воркуті⁴. Згодом, за різними даними, на початку червня або 24 жовтня 1945 р. арештований о. А.Бойчук⁵. Тим часом генеральний вікарій о. С.Вапрович, за даними підпільного Комітету захисту УГКЦ, у травні 1945 р., напевно, також був заарештований і «вивезений на Сибір»⁶, хоча д-р Б.Гудзяк стверджує, що «єпископ Вапрович зміг уникнути арешту, переховуючись у Карпатах»⁷. Отже, попри суперечливі відомості, можемо в цілому стверджувати, що до кінця 1945 р. органи НКДБ арештували більшість генеральних вікаріїв та/або єпископів «катакомбної» Станиславівської єпархії УГКЦ, за винятком С.Лукача та, імовірно, С.Вапровича. Пізніше, 26 жовтня 1949 р. органами КДБ у Надвірній був арештований о. С.Лукач⁸. В ході слідства йому висунули звинувачення спершу в спротиві акції «возз'єднання ГКЦ із РПЦ», проведенні «нелегальних богослужінь» та написанні і зберіганні «релігійної

¹ Див.: Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С.19 (список «Попередні ієрархи єпархії», підрозділ «Підпільні Єпископи (або особи, які виконували їх функції)»; Шематизм Івано-Франківської Єпархії УГКЦ на 2009 рік. - С.15 (список «Попередні ієрархи Єпархії або особи, які виконували її функції»).

² Див.: Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989). - С.125; Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. - С.141; Сергійчук В. Нескорена Церква. - С.268-269.

³ Див.: Біографія о. Романа Бахталовського ЧНІ // Бахталовський о. Роман ЧНІ. Апостол з'єднання наших часів: Спогади. - Львів: Добра книжка, 2001. - С. 219; Голейко с. Надія, Згромадження Сестер Непорочного Серця Марі. Забутий на рідній землі: Життєва дорога о. Романа Бахталовського (21.10. 1887 - 6.10. 1985) // Нова Зоря. - 2014. - Ч.38 (1043). - 16 жовтня. - С.4.

⁴ Див.: Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. - С.579.

⁵ Порівн.: Лебедович І. З мартирології духовенства Західної України. - Філядельфія, 1978. - 106 с. - с.95-96; Ліквідація УГКЦ (1939 - 1946). Документи. - Т.1. - С.797; Т.2. - С.272.

⁶ Мартирологія Українських Церков: у 4-х томах. - Т.2: Українська Католицька Церква: Документи, матеріали, християнський самвидав України / Упорядкували і зредагували О.Зінкевич і о. Т.Р.Лончина. - Торонто - Балтимор: Українське видавництво "Смолоосип" ім. В.Симоненка, 1985. - С.112.

⁷ Гудзяк Б. Керівництво УГКЦ під радянським режимом, 1946-1989. [електронний ресурс] - режим доступу: <http://religion.gif.ru/ukr/gudzyaka.html> [04.12. 2012]; Качанюк І. Душпастирська діяльність мучеників ХХ ст. .: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://old.risu.org.ua/ukr/study/religidigest/article:31287/> [04.12. 2012].

⁸ Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. - С.580; Через терни - до зірок: Життя. Симеона Лукача. - С.11.

антирадянської літератури», а невдовзі доповнили підозрою в тому, що «був нелегальним єпископом греко-католицької церкви в Станіславській області і керував антирадянською діяльністю, яка здійснювалася уніатським підпіллям». У серпні 1950 р. С.Лукач був засуджений до 10 років ув'язнення, яке відбував у виправно-трудоному таборі Красноярського краю РСФСР, але вже 11 лютого 1955 р. був достроково звільнений і повернувся до рідного села Старуня Богородчанського району Станіславської області, де продовжив нелегальну душпастирську діяльність¹.

Незважаючи на переслідування радянською владою, УГКЦ в умовах підпілля зуміла зберегти правонаступність ієрархічної структури, зокрема, в Станіславській / Івано-Франківській єпархії. Так, після смерті єпископа Г.Хомишина 28 грудня 1945 р. в Лук'янівській в'язниці Києва², зрозуміло, ординарієм Станіславської єпархії став єпископ Іван Лятишевський, який, відбувши 10 років заслання в концтаборі Мерке Джамбульської області Казахської РСР, повернувся 1955 р. до Станіслава, де незадовго до смерті таємно хіротонізував на єпископа і наступника о. Івана Слезюка³. Очевидно, виникає питання щодо можливої «повторної» хіротонії на єпископа о. І.Слезюка, яке, відповідно до різних джерел, було проведено двічі: вперше - у березні-квітні 1945 р. єпископом Г.Хомишином, а вдруге - приблизно у 1955-1957 рр. єпископом І.Лятишевським. З цього приводу можемо припустити, що у 1945 р. о. І.Слезюк був призначений одним із генеральних вікаріїв Станіславської єпархії, а хіротонію на єпископа отримав пізніше.

Чергова хвиля репресій щодо ієрархії Івано-Франківської єпархії УГКЦ пройшла на початку 1960-х рр. Так, у липні 1962 р. органами КДБ вдруге арештований єпископ С.Лукач⁴, приблизно у той же час (за іншими даними, аж 4 квітня 1963 р.) - також єпископ Іван Слезюк⁵. Вже у жовтні 1962 р. у Станіславі відбувся суд, який засудив єпископів Івана Слезюка та Симеона Лукача на 5 років позбавлення волі у виправно-трудовах колоніях суворого режиму та 5 років заслання у віддалені райони СРСР «після відбуття основної міри покарання»⁶. Однак через критичний стан здоров'я С.Лукач був перевезений із в'язниці до рідного села Старуня, де і помер 22 серпня 1964 р.⁷ Тим часом після свого звільнення з ув'язнення єпископ Іван Слезюк як ординарій Івано-Франківської (Станіславської) єпархії, прагнучи забезпечити правонаступність ієрархії, 30 листопада 1968 р. таємно

¹ Цит. за: Через терни - до зірок: Життя. Симеона Лукача. - С. 12, 109-110.

² Див.: Ліквідація УГКЦ (1939 - 1946). Документи. - Т.2. - С.468.

³ Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. - С.139.

⁴ Див. і порівн.: Через терни - до зірок: Життя. Симеона Лукача. - С.13; Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. - С.580.

⁵ Див. і порівн.: Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989). - С.132; Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. - С.142; Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. - С.579; Через терни - до зірок: Життя. Симеона Лукача. - С.13-14.

⁶ Через терни - до зірок: Життя. Симеона Лукача. - С.13-14, 33-37.

⁷ Там само. - С.14-15, 38-40.

хіротонізував на єпископа о. Софрона Дмитерка ЧСВВ, призначивши своїм помічником і наступником¹.

За увесь час «катакомб» організаційна структура Галицької митрополії зазнала часткових змін, що полягали в певному «розмиванні» одного з елементів адміністративно-канонічної структури Церкви - «територіальної канонічної юрисдикції» єпископів. Передусім в умовах переслідування органами КДБ та конспірації організаційної структури «катакомбної» Церкви важливо було зберегти правонаступність ієрархії, іноді незалежно від місця та умов перебування (під арештом, на засланні чи на волі) того чи іншого єпископа, внаслідок чого іноді порушувався принцип «територіальної юрисдикції». Так, наприклад, єпископ Йосафат Федодрик ЧСВВ (+28.12. 1979), який був таємно хіротонізований єпископом Олександром Хірою на початку 1960-х рр. та призначений екзархом для греко-католиків у Центральній Азії, через декілька років поселився у Львові, однак, як згодом виявилось, без дозволу вищої церковної влади «катакомбної» Церкви². Більше того, у травні 1974 р., єпископ Й.Федорик таємно хіротонізував на єпископа «катакомбної» Церкви о. Павла Василика³, очевидно, без окреслення «територіальної юрисдикції». Відомо, що надалі єпископ П.Василик продовжував душпастирську працю переважно в трьох областях історичної Галичини - Івано-Франківській, Тернопільській і Львівській, а також, за деякими свідченнями, організував громади греко-католиків у Закарпатській, Волинській, Рівненській, Хмельницькій, Дніпропетровській, Одеській та Кримській областях⁴. Крім того, очевидно, «територіальна юрисдикція» єпископів «катакомбної» Греко-Католицької Церкви мусила бути частково пристосована до нового політико-адміністративного поділу УРСР на області, чим уподібнювалася до адміністративно-територіального поділу структури РПЦ в західних областях України. Водночас існували особливості в канонічній дисципліні, зокрема щодо підпорядкування підпільного духовенства єпископам. Так, старше покоління священиків, висвячене до 1946 р., визнавало юрисдикцію місцевого єпископа, а молодші вважали себе підпорядкованими єпископові, котрий їх таємно висвятив⁵. В умовах «катакомб» священики, з метою уникнення переслідувань органами КДБ, не були «прикріпленими» до однієї чи двох парафій, а часто змінювали

¹ Див.: Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989). - С.137; Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. - С.144; Орач на Божій ниві: 1 червня Високопреосвященному Єпископу-Оринарію Івано-Франківської української греко-католицької єпархії Кир Софронів Дмитерку ЧСВВ виповнюється 75 років // Нова Зоря. - 1992. - Ч.20 (58) (травень). - С.4.

² Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989). - С.138.

³ Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. - С.144; Ісус Христос - вчора, сьогодні, завжди - той самий навіки. Ювілейний збірник на пошану Єпископа - Ісповідника Софрона Дмитерка ЧСВВ з нагоди 90-ліття життя та 65-ліття священства. - Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2007. - 128 с. - С.23.

⁴ Див. і порівн.: Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. - С.144; Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. - С.563; Грабовецький В. Відновлення діяльності греко-католицького собору в незалежній Україні 90-х років // Альманах Станіславівської Землі: Збірник матеріалів до історії Станіславова і Станіславівщини. Том 3 / Редактор-упорядник Ю.Гаєцький. - Нью-Йорк - Київ - Івано-Франківськ, 2009. - С.636.

⁵ Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989). - С.139.

місце душпастирського служіння, навіть в межах двох областей, наприклад, Тернопільської та Івано-Франківської¹.

Відродження Івано-Франківської єпархії УГКЦ відбувалося в процесі розвитку руху за легалізацію в другій половині 1980-х рр., в якому, слід підкреслити, ієрархи, священики та миряни цієї ж, Івано-Франківської єпархії «катакомбної» Церкви взяли активну участь. Так, 4 серпня 1987 р., єпископи В.Стернюк і П.Василик разом із 22 священиками, 13 ченцями і 174 мирянами склали заяву про те, «залишають підпілля» і починають відкриту боротьбу за легалізацію УГКЦ; ця заява була надіслана Папі Івану Павлу II та генеральному секретарю КПРС М.С.Горбачову². З цього моменту рух за легалізацію набуває нових форм і масштабів (від масових Богослужінь до вимог легалізації на офіційному рівні), стає більш інтенсивним і масовим. Так, у квітні-травні 1988 р. 11 підпільних громад Буцацького і Чортківського районів Тернопільської області надіслали до місцевих органів влади заяви про реєстрацію УГКЦ³. У червні 1988 р. делегати Апостольської Столиці кардинали Казароллі та Віллебрандс офіційно зустрілися в Москві з делегацією УГКЦ на чолі з єпископами П.Василиком і Ф.Курчабою. Невдовзі, 17 липня 1988 р. у Зарваниці Тернопільської області єпископ П.Василик у супроводі багатьох священиків відкрито відправив Архієрейську Службу Божу, в якій взяли участь, за різними даними, від 15 до 30 тис. вірних⁴. Уже 25 жовтня 1988 р. єпископи С.Дмитерко, П.Василик, Ф.Курчаба, І.Семедій та І.Маргітич відвідали Москву для зустрічі з М.Горбачовим, однак їх прийняв тільки голова Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР К.Харчевий⁵. В лютому 1988 р. зі Львова до Москви виїхала делегація УГКЦ, до якої входили єпископ П.Василик та о. М.Сімкайло, для передачі заяви з вимогою легалізації за підписами понад 35 тис. вірних⁶. У травні 1989 р. делегація УГКЦ на чолі з єпископами С.Дмитерком, П.Василиком та Ф.Курчабою знову відвідала Москву, передала М.Горбачову меморандум та розпочала поетапну голодовку з вимогою легалізації УГКЦ⁷.

В цей час, коли рух за легалізацію УГКЦ набув значних масштабів, Івано-Франківський єпископ С.Дмитерко за участю єпископів І.Семедія та

¹ Див.: «Церква потребує добре освічених людей»: Інтерв'ю з єпископом Володимиром Війтишиним, Правлячим Архиреем Івано-Франківської єпархії УГКЦ, членом Вченої Ради та професором кафедри теології Івано-Франківської теологічної академії. Розмову провів Руслан Делятинський // Нова Зоря. - 2011. - Ч.27. - 17 листопада. - С.4.

² Андрухів І., Лисенко О., Пилипів І. Станіславська (Івано-Франківська) єпархія УГКЦ крізь призму століть.. - С.403.

³ Стоцький Я. Українська Греко-католицька церква і релігійне становище Тернопільщини. - С.287.

⁴ Порівн.: Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. - С.146; Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. - С.550; Андрухів І., Лисенко О., Пилипів І. Станіславська (Івано-Франківська) єпархія УГКЦ крізь призму століть.. - С.409; Стоцький Я. Українська Греко-католицька церква і релігійне становище Тернопільщини. - С.285.

⁵ Див.: Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. - С.550; Андрухів І., Лисенко О., Пилипів І. Станіславська (Івано-Франківська) єпархія УГКЦ крізь призму століть.. - С.409; Ісус Христос - вчора, сьогодні, завжди - той самий навіки. Ювілейний збірник. - С.24.

⁶ Див.: Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. - С.147-148.

⁷ Див.: Там само. - С.148-149; Андрухів І., Лисенко О., Пилипів І. Станіславська (Івано-Франківська) єпархія УГКЦ крізь призму століть.. - С.411-412; Ленчик В. Нарис історії Української Церкви. - С.551.

І.Маргітча 15 серпня 1989 р. таємно хіротонізував на єпископа поки-що «катакомбною» Церкви о. Іринія Білика ЧСВВ¹. Так, враховуючи різноманітні можливі варіанти розвитку подій - від песимістичного (у формі масових арештів ієрархії і священників органами КДБ УРСР) до оптимістичного (через державне визнання права УГКЦ на легальне існування), було забезпечено канонічну правонаступність ієрархії Івано-Франківської єпархії УГКЦ.

Проте вже з початку 1989 р., як влучно зазначає Б.Боцюрків, «було зрозуміло, що процес повного виходу УКЦ з підпілля та її фактичної легалізації - питання найближчого майбутнього.»². Врешті, 20 листопада 1989 р. Рада у справах релігій при Раді міністрів УРСР опублікувала заяву, в якій підкреслювалося, що «при умові беззастережного дотримання Конституції УРСР і законодавства про культу греко-католики можуть користуватися всіма правами, встановленими законом для релігійних об'єднань в Українській РСР», зокрема, реєструвати громади та отримувати культові споруди «у відповідності з волевиявленням самих віруючих»³. Ця офіційна заява, на думку Я.Стоцького, означала, що «підпільний період УГКЦ, який тривав із 8 березня 1946 р. до листопада 1989 року, завершився, і завершився перемогою віруючих Української Греко-Католицької Церкви над пануючою комуністично-атеїстичною системою.»⁴. Уже 1-2 грудня 1989 р. Глава УГКЦ кардинал Мирослав Іван Любачівський оцінив офіційну заяву РСР РМ УРСР як «перший крок до нормалізації життя нашої Церкви в Україні»,⁵ висловив сподівання на можливість реалізувати право на «власну питому ієрархічну структуру»⁶. Розвиваючи цю думку, відомий каноніст В.Поспішил⁷ зазначав, що тепер Глава УГКЦ може перенести свою резиденцію до Львова, «на престіл, звідки походить його титул», тому, перебуваючи на «своїй канонічній території», в Україні, зможе користуватися значними правами, близькими до патріарших, зокрема, скликати Синод єпископів, створювати нові єпархії, вибирати, висвячувати та встановлювати нових єпископів, скликати кожних п'ять років Патріарший Собор, представляти на затвердження Папи кандидатури на єпископів для українців-католиків у діаспорі .

Важливе значення для підтвердження канонічної правонаступності ієрархії та розвитку організаційної структури УГКЦ мали рішення Синодів єпископів УГКЦ та Апостольської Столиці у 1989-1991 рр. Так, Синод єпископів УГКЦ в Римі 24 вересня - 8 жовтня 1989 р., вирішив надіслати до

¹ Див.: Грабовецький В. Відновлення діяльності греко-католицького собору в незалежній Україні 90-х років. - С.640.

² Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989). - С. 160.

³ Сергійчук В. Нескорена Церква. - С.457-458.

⁴ Стоцький Я. Українська Греко-католицька церква і релігійне становище Тернопільщини. - С.290-291.

⁵ Сергійчук В. Нескорена Церква. - С.459.

⁶ Патріархат: Орган Українського Патріархального Світового Об'єднання. - 1990. - Ч.1. - С.4-5.

⁷ Біографічну довідку В.Поспішила - див.: Блажейовський Д. Берестейська ре-унія та українська історична доля і недоля. Т.2: Київська Вселенська Церква у діаспорі (1751-1988) / переклад з англ., присвячений 2000-літтю християнства. - Львів: Каменярь, 1999. - С.127-128.

⁸ Поспішил В. Церковний закон і відродження нашої Церкви // Патріархат. - 1990. - Ч.7-8. - С.4-6.

Папи Івана Павла II меморандум «про стан УГКЦ в Україні»¹, в якому детально висвітлено ієрархічну структуру «катакомбної» Церкви. Собор єпископів УГКЦ, скликаний митрополитом Володимиром Стернюком 23 січня 1990 р. у Львові, за участю єпископів Софрона Дмитерка, Павла Василика та Івана Семедія, близько 200 священників і вірних², постановив визнати неканонічними рішення «т.зв. Львівського собору 1946 р.» та звернувся до товариства «Меморіал» з проханням «про порушення судової справи за реабілітацію та легалізацію УГКЦ як інституції, так і окремих її ієрархів», підтримав «волю українців греко-католиків» щодо «довершення справи Українського Патріархату в складі Вселенської Церкви»³. Надзвичайний Синод єпископів УГКЦ у Ватикані 25-26 червня 1990 р. за участю Папи Івана Павла II і всіх єпископів з України та діаспори, вирішив «просити Святішого Отця признати архієрейську хіротонію владик катакомбної Церкви» й схвалення відповідних «архієрейських призначень» на єпископські престоли УГКЦ в Україні⁴. Останній надзвичайний Синод єпископів УГКЦ у Ватикані 3-10 лютого 1991 р., прагнучи «забезпечити тяглість її проводу і почати новий етап її утвердження на землях нашої батьківщини України»⁵, вирішив «однозгідно прийняти ієрархічні призначення Апостольською Столицею владик в Україні»⁶. Повернення Глави УГКЦ кардинала Мирослава Івана Любачівського в Україну, до Львова, 30 березня 1991 р.⁷, на думку істориків і каноністів, позначило кінець «катакомбного» періоду й остаточну легалізацію Церкви⁸, забезпечило УГКЦ, відповідно до норм канонічного права, легальний канонічний статус Церкви на батьківщині⁹. Важливими інструментами для закріплення правого статусу УГКЦ та розвитку її організаційної, адміністративно-канонічної структури стали два юридичних акти: Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації», прийнятий Верховною Радою України 23 квітня 1991 р.¹⁰, та Кодекс Канонів Східних Церков, проголошений Папою Іваном Павлом II у жовтні 1990 р. і набув чинності з 1 жовтня 1991 р.¹¹; власне, ці два акти, так би мовити, «вводили» УГКЦ в два нормативно-правових поля - Української держави і Католицької Церкви (що детальніше проаналізуємо нижче).

¹ Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989 - 1997 років. - Львів: Вид-ня „Благовісника”, 1998. - С.4.

² Патріархат. - 1990. - Ч.3. - С.14.

³ Сергійчук В. Нескорена Церква. - С.462-463.

⁴ Рішення і постанови Синодів Єпископів УГКЦ 1989 - 1997 років.- С.9. Порівн.: Гайковський М. Папа Римський Іван Павло II і Україна. - С.83-88.

⁵ Патріархат. - 1991. - Ч.3. - С.4.

⁶ Рішення і постанови Синодів Єпископів УГКЦ 1989 - 1997 років.- С.12.

⁷ Див.: Гайковський М. Папа Римський Іван Павло II і Україна. - С.94-97; Патріархат. - 1991. - Ч.6. - С.5.

⁸ Марчук В.В. Церква, духовність, нація.. - С.270.

⁹ Патріархат. - 1990. - Ч.7-8. - С.4.

¹⁰ Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» // Верховна Рада України: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/987-12> [31.10.2014].

¹¹ Кодекс канонів Східних Церков. - Львів, 1995. - С.16-17.

У контексті цих подій відновлюється організаційна структура Івано-Франківської єпархії УГКЦ, охоплюючи всі її елементи - від ієрархії та єпархіальних органів до деканатів і парафій. Символічне значення у цьому процесі відродження мало повернення кафедрального собору, який був історичним центром єпархії та канонічним місцем перебування єпископа-ординарія. Так, 28 січня 1990 р., після тривалого опору Івано-Франківського і Коломийського архієпископа РПЦ Макарія Свистуна, голова облвиконкому В.Бойчук урочисто передав єпископам УГКЦ С.Дмитерку та П.Василику ключі від Собору Воскресіння Христового в Івано-Франківську¹. Згодом, за рішенням Синоду єпископів УГКЦ 1990 р., єпископ Софрон Дмитерко був призначений єпархом Івано-Франківської єпархії УГКЦ, єпископ Павло Василик - єпископом-коадьютором, а єпископ Іриней Білик - єпископом-помічником². Напередодні надзвичайного Синоду єпископів УГКЦ, 25 січня 1991 р. Папа Іван Павло II видав буллу про призначення та затвердження єпископа Софрона Дмитерка ЧСВВ «Єпископом-Єпархом Станіслава (Івано-Франківська)»³. Такі ж папські булли по призначення отримали й два інших єпископи: Павло Василик - на коадьютора, Іриней Білик - на помічника. Отже, на початку 1991 р. ієрархічна структура Івано-Франківської єпархії УГКЦ набула канонічно-правового підтвердження в межах нормативно-правового поля Католицької Церкви.

Наступними кроками у становленні організаційної структури Івано-Франківської єпархії УГКЦ було врегулювання правового статусу єпархії у державно-правовому й канонічно-правовому полі, розподіл обов'язків між трьома єпископами (ординарієм, помічником, коадьютором), окреслення «територіальної юрисдикції» єпархії, формування та організація діяльності єпархіальних органів (консисторії / управи / курії, окремих комісій, церковного суду в шлюбних і дисциплінарних справах), відновлення духовної семінарії, визначення меж деканатів та призначення деканів, реєстрація нових громад-парафій і призначення для них парохів, «сотрудників» і адміністраторів. Усі окреслені процеси формування організаційної структури єпархії, зрозуміло, відбувалися із врахуванням нормативно-правового поля Католицької Церкви та Української держави, особливостей міжконфесійної ситуації та потреб і можливостей забезпечення розвитку УГКЦ.

З метою врегулювання правового статусу Івано-Франківської єпархії було попередньо розроблено, обговорено та затверджено на нараді деканів єпархії 14 квітня 1991 р. Статут Івано-Франківського єпархіального управління УГКЦ, який, відповідно до закону України «Про свободу совісті

¹ Див.: Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. - С.150; Андрухів І., Лисенко О., Пилипів І. Станіславська (Івано-Франківська) єпархія УГКЦ крізь призму століть.. - С.415; Ісус Христос - вчора, сьогодні, завжди - той самий навіки. Ювілейний збірник. - С.25.

² Рішення і постанови Синодів Єпископів УГКЦ 1989 - 1997 років.- С.9. Порівн.: Гайковський М. Папа Римський Іван Павло II і Україна. - С.83-88.

³ Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С. 16.

та релігійні організації» (ст.9, 12, 13, 14), зареєструвала 25 липня 1991 р. Рада в справах релігії при Кабінеті Міністрів УРСР¹. Цей статут, ґрунтуючись на нормах державного законодавства та канонічного права, визначив основні засади розбудови та становлення організаційної структури Івано-Франківської єпархії УГКЦ на тривалу перспективу.

Івано-Франківська єпархія, згідно із згаданим статутом, визначалась «невід'ємною частиною Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ), яка є в нерозривній злуці зі Святом Апостольським Престолом», свою діяльність «здійснює на основі Святого Письма та Священної Традиції, канонів і правил святих Апостолів, святих Вселенських Соборів, вчення Всечесних Отців Церкви, постанов Помісних Соборів.», а «основу її церковного устрою становлять постанови Берестейського, Замойського, Львівського соборів, документи Другого Ватиканського та всіх попередніх Вселенських Соборів, енцикліки св. Отців Пап Римських»². Таким чином, із врахуванням норм канонічного права та відповідно до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», було визначено «місце релігійної організації в організаційній структурі релігійного об'єднання»³, тобто місце Івано-Франківської єпархії в структурі УГКЦ. Тут варто знову нагадати, що історично склалося так, що станом на 1991 р. Івано-Франківська єпархія займала «почесне друге» після Львівської архієпархії місце в організаційній, адміністративно-канонічній структурі УГКЦ.

Окремої уваги заслуговує визначення, згідно із статутом, основних засад управління Івано-Франківською єпархією УГКЦ. Так, ієрархічний принцип «устрою і управління» передбачав, що єпископ-ординарій Івано-Франківської єпархії «безпосередньо підлягає Верховному Архієпископу УГКЦ і одночасно перебуває в повній і повсякчасній єдності з Апостольською Столицею», їхні взаємовідносини і принцип «субординації» (відображений у літургійній практиці у формі послідовного згадування єпископа єпархії після Вселенського Архієрея Папи Римського, Верховного Архієпископа та митрополита) регламентувалися загальним, спільним для всієї Католицької Церкви, та частковим, або Партикулярним для УГКЦ, канонічним правом⁴. Таке «подвійне підпорядкування» єпископа-ординарія,

¹ Новий статут Івано-Франківського єпархіального управління Української Греко-Католицької Церкви // Луцький І.М. Створення Станіславської (Івано-Франківської) єпархії Української Греко-Католицької Церкви. - 2-е видання. - Івано-Франківськ: Івано-Франківський інститут права, економіки та будівництва, 2004. - С.186-193; Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» // Верховна Рада України: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/987-12> [31.10.2014]. - Ст. ст. 9, 12, 13, 14 ч.2.

² Цит. за: Новий статут Івано-Франківського єпархіального управління УГКЦ. - С.186-187 (див. пункти статуту 1.1, 1.7).

³ Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» // Верховна Рада України: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/987-12> [31.10.2014]. - Ст.12, ч.3, п.2.

⁴ Новий статут Івано-Франківського єпархіального управління УГКЦ. - С.186, 187, 188 (див. пункти статуту 1.2, 2.1, 2.2, 3.6). Порівн.: Димид М. Єпископ Київської Церкви (1589-1891). - С.116-118 (про відносини єпархіальних єпископів з митрополитом Київським, Галицьким і всієї Русі); Мудрий С., єпископ, ЧСВВ. Короткий коментар Кодексу канонів Східних Церков. - Івано-Франківськ: Накладом ІФТА, 2002. - С.196-199, 207-208 (про вибори єпископів); Поспішил В. Східне Католицьке Церковне право. - С. 103,139-

відповідно до окресленої «ієрархічної вертикалі», визначало його права та обов'язки, з одного боку, щодо участі в роботі Синоду єпископів УГКЦ та Патріаршого Собору УГКЦ, з іншого - щодо візиту «ad limina» кожних 5 років до Апостольської Столиці¹.

Справді, єпископ-ординарій Івано-Франківської єпархії Софрон Дмитерко у 1990-1994 рр. брав активну і безпосередню участь в роботі Синоду єпископів УГКЦ², а свої візити до Апостольської Столиці він здійснював декілька разів, принагідно звітуючи про стан довіреної йому єпархії. Так, у червні 1990 р., вперше з часів виходу УГКЦ із підпілля, єпископи Софрон Дмитерко, Павло Василик та Іриней Білик як представники Івано-Франківської єпархії відвідали Апостольську Столицю, де відбувся останній надзвичайний Синод єпископів УГКЦ; згодом, в грудні 1991 р. єпископ Софрон Дмитерко взяв участь в роботі Синоду єпископів Європи у Римі³; в той же час взяв участь в нарадах Синодальної комісії, яка підготувала для засідання Синоду єпископів у травні 1992 р. проект «Спеціального канонічного права УГКЦ», що мав на меті «введення у життя належної форми правління Української Греко-Католицької Церкви згідно з новим Кодексом канонів Східних Церков»⁴.

У межах Івано-Франківської єпархії зазначена «ієрархічна вертикаль» за схемою «Апостольська Столиця - Глава УГКЦ - єпископ-ординарій» набувала продовження та поступового розвитку в загальній організації управління (адміністрування), починаючи від єпископа-ординарія, який очолював єпархіальне управління з осідком в Івано-Франківську, до деканатів і завершуючи парафіями. Так, згідно із статутом, в управлінні Івано-Франківською єпархією єпископові-ординарієві мали допомагати єпископи-помічники, а також призначувані ординарієм канцлер, «інші єпархіальні співробітники», декани, парохі, сотрудники, адміністратори та «покликані єпископом представники мирян»⁵. Отже, Івано-Франківська єпархія УГКЦ, відповідно до вказаних положень статуту, набувала відповідних організаційних форм ієрархічної, адміністративно-канонічної структури. Означена «ієрархічна вертикаль», слід підкреслити, не була виключно адміністративною структурою, а мала й інший вимір - богословський, точніше канонічно-правовий. Так, згідно із кан.177 §1 Кодексу канонів Східних Церков (на основі дефініції Декрету Другого Ватиканського Собору «Christus Dominus», ч.2.1), «єпархія є частиною

142 (про владу патріарха над єпископами, про вибори, іменування, хіротонію, призначення, права та обов'язки єпархіальних єпископів).

¹ Поспішил В. Східне Католицьке Церковне право. - С.103,139-142.

² Рішення і постанови Синодів Єпископів УГКЦ 1989 - 1997 років. - С.9-24.

³ Детальніше див.: Об'єднуємося в молитві: Проповідь, виголошена Високопреосвященим Єпископом-Ординарієм Івано-Франківським Софроном Дмитерком 29 грудні 1991 року по Ватиканському радіо // Нова Зоря. - 1992. - Ч.1 (1-3 січня). - С.2; Пелехатий І. До нової Християнської Європи (підсумки Синоду католицьких Єпископів Європи) // Нова Зоря. - 1992. - Ч.3 (22 січня). - С.1, 3.

⁴ Синод відбудеться у травні. Секретаріат Синоду // Нова Зоря. - 1992. - Ч.3 (22 січня). - С.2.

⁵ Новий статут Івано-Франківського єпархіального управління УГКЦ. - С.187-189 (див. пункти статуту 3.1, 3.5, 4.1, 5.1, 5.7, 5.8, 5.10).

Божого народу, довіреною пастирській опіці Єпископа, якому допомагає пресвітерій, так, щоб вона, тримаючись свого Пастиря і згуртована ним у Святому Дусі через Євангеліє і Євхаристію, утворювала партикулярну Церкву, в якій справді присутня і діє єдина, свята, католицька й апостольська Христова Церква»¹. Тому, отже, суттєвим у єпархії, як влучно зазначав єпископ Софрон Мудрий, є «не територіальне чи адміністративне об'єднання у Вселенській Церкві, в якій єпископ-єпарх є наче Церковним префектом», передусім - це «спільнота вірних, для якої єпископ є «Отець» і «Пастир».», тобто «суттєвою ознакою» єпархії є не «адміністративна посада і влада», а, властиво, саме «служіння єпископа»². І хоча, звичайно, норми Кодексу канонів Східних Церков на початку 1991 р. ще не були «буквально прив'язані» до статуту Івано-Франківського єпархіального управління УГКЦ (в редакції 1991 р.), адже тут навіть немає прямих покликань на норми ККСЦ, разом з тим, підкреслимо, сам Кодекс канонів Східних Церков, регламентуючи функціонування єпархії, як «частини Божого народу», надавав їй чітких організаційних рис, безпосередньо або опосередковано впливав на формування її адміністративно-канонічної структури.

У своїй діяльності в наступні 1991-1997 роки, тобто до виходу на емеритуру за згодою Синоду єпископів УГКЦ та Апостольської Столиці³, єпископ-ординарій Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрон Дмитерко, напевно, керуючись нормою кан.191 §1 ККСЦ про законодавчу, виконавчу та судову владу єпископа-ординарія, спрямував свої зусилля на розвиток організаційної структури єпархії, створення відповідних єпархіальних органів - управління (консисторії), комісій, церковного суду тощо, призначення відповідальних осіб.

Особливими співробітниками єпископа-ординарія Софрона Дмитерка у справі становлення структури Івано-Франківської єпархії були два інших єпископи - коадьютор Павло Василик і помічник Іриней Білик. Призначення цих підпільних єпископів, згідно із кан.212 ККСЦ⁵, на нашу думку, пов'язано із врахуванням їхнього досвіду роботи в підпіллі та потреб відродження єпархії в умовах легального існування. Відповідно, звичайно, і розподілено обов'язки між ними так, щоб більш ефективно організувати процес відродження Івано-Франківської єпархії в умовах легального існування та розвитку УГКЦ.

В цей час владику Павло Василик зосередив свою увагу на відновленні і реєстрації парафій, посвяченні новозбудованих церков, організації масових релігійних і культурно-просвітницьких акцій. Так, у червні 1992 р. єпископ Павло Василик відправив поминальне Богослужіння в урочищі Дем'янів Лаз на околиці Івано-Франківська, де раніше було розкопано масове поховання

¹ Кодекс канонів Східних Церков. - Львів, 1995. - С.66.

² Мудрий С. Короткий коментар Кодексу канонів Східних Церков. - С.194.

³ Детальніше див.: Рішення і постанови Синодів Єпископів УГКЦ 1989 - 1997 років. - С.46.

⁴ Кодекс канонів Східних Церков. - Львів, 1995. - С.70.

⁵ Там само. - С.75.

жертв тоталітарного режиму¹. В грудні 1992 р. Кир П.Василик посвятив новозбудовану церкву в селі Закирничному Рожнятівського деканату², а в часі Різдвяних свят 1993 р. - відправив Архисрейську Літургію в церкві Різдва Пресвятої Богородиці в Рогатині³, в часі свята Трьох Святих 15 лютого 1993 р. - таку ж урочисту Літургію в Надвірній⁴. В січні 1993 р. єпископи П.Василик і С.Дмитерко спільно провели Йорданське водосвяття⁵. Вже 7 березня 1993 р. владики П.Василик та І.Білик взяли участь у всенародному віче вірних греко-католиків в Івано-Франківську⁶.

Єпископ-помічник Іриней Білик спрямував свої зусилля на відродження системи богословської освіти в єпархії. У 1990 р. він був призначений ректором Івано-Франківської духовної семінарії імені священномученика Йосафата, реорганізованої 1991 р. в Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут⁷. Зокрема, у липні 1992 р. ректор ІФТКДІ єпископ І.Білик під час робочої поїздки до Чехо-Словаччини відвідав Прагу, Оломоуц і Пряшів, де обговорив питання співпраці з місцевими богословськими закладами щодо підготовки богословів⁸, а в грудні 1992 р. - з метою продовження співпраці та отримання фінансової підтримки ІФТКДІ відвідав Пряшів та Оломоуц в Словаччині, Гамбург та Оснабрюк в Німеччині⁹.

Окремої уваги в організаційній, адміністративно-канонічній структурі Івано-Франківської єпархії УГКЦ потребувала організація діяльності єпархіального управління, яке за давньою традицією міжвоєнного періоду деякий час ще називали консисторією, від якої управління майже не відрізнялося за складом посадових осіб (радники-референти, канцлер, протоколіст, просинодальні екзаменатори)¹⁰; тим часом, відповідно до норм кан.243 ККСЦ, такий орган управління називався єпархіальною курією, а до його складу входило уже значно ширше коло «посадовців» - протосинкел, синкелі, судовий вікарій, єпархіальний економ, рада з економічних питань,

¹ Подзвін Дем'янового Лазу // Нова Зоря. - 1992. - Ч.23 (61) (червень). - С.1.

² У Закирничному - нова церква // Нова Зоря. - 1992. - Ч.4/85 (грудень). - С.1.

³ Паньків В. Рогатин вітав Владику // Нова Зоря. - 1993. - Ч.5/93 (лютий). - С.1

⁴ Лета В. Торжество у Надвірній // Нова Зоря. - 1993. - Ч.7/95 (лютий). - С.1.

⁵ Іваницький Ярема. Водохрестя на ріці // Нова Зоря. - 1993. - Ч.4/92 (січень). - С.3.

⁶ Пелехатий І. Боже великий, Творче Всесвіту, вислухай нині наших благань.: У неділю, 7 березня, в Івано-Франківську відбулося всенародне віче вірних греко-католиків // Нова Зоря. - 1993. - Ч.10/98 (березень). - С.1.

⁷ Див.: Інтерв'ю з Владикою Іринеем Біликом, ЧСВВ - Єпархом Буцацьким. Розмову провів дякон Андрій Моргвас // Нарис історії Івано-Франківської (Станіславської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата. - Івано-Франківськ, 2007. - С.17-22; Новий Статут Івано-Франківського Українського Греко-Католицького Катехитичного Духовного Інституту // Луцький І.М. Створення Станіславської (Івано-Франківської) єпархії Української Греко-Католицької Церкви. - С.123-126; ІФТКДІ: З історії Станіславської духовної семінарії // Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С.87.

⁸ Владика Іриней у Чехо-Словаччині // Нова Зоря. - 1992. - Ч.29 (67) (серпень). - С.1.

⁹ З місією миру і добра // Нова Зоря. - 1992. - Ч.50/88 (грудень). - С.2.

¹⁰ Назву і склад цього єпархіального органу - див. і порівн.: Шематизм всего клира греко-католицької Єпархії Станіславської на рік Божий 1925. Річник ХХХ. - Станіславів: Накладом Клира Єпархіального, Друкарня Льва Данкевича, 1925. - ХХХІІ+325 с. - СХVІІ-ХІХ; Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С.4-9.

канцлер, єпархіяльні судді, промотор справедливості, захисник вузла, нотарі та інші особи¹. Очевидно, досвід «катакомбної» Церкви також суттєво позначився на еволюції функцій та окремих посад кожної з посадових осіб консисторії-управління. Уже в перші дні виходу із підпілля та легалізації УГКЦ, у грудні 1989 р., єпископ Софрон Дмитерко призначив першим канцлером Івано-Франківської єпархії о. Романа-Андрія Кияка, досі підпільного греко-католицького священника. Саме о. Р.-А.Кияк упродовж декількох років, до свого звільнення за власним бажанням 24 січня 1995 р., відповідно до кан. 252 ККСЦ², допомагав єпископу-ординарію організувати роботу єпархіяльного управління, сприяв розвитку Івано-Франківського теологічно-катехитичного духовного інституту (на посаді віце-ректора), організації діяльності редакції газети «Нова Зоря», капеланської військової служби, безпосередньо організував роботу обрядової та катехитичної комісій, входив до складу кваліфікаційної комісії для прийняття свячень³. На початку 1990-х років для допомоги канцлеру о. Р.-А. Кияку було призначено помічника або віце-канцлера о. Івана Шевчука, а згодом ще двох віце-канцлерів - о. Василя Гринчишина та о. Миколу Стягара⁴. Водночас поступово відновлено діяльність церковного суду в дисциплінарних та шлюбних справах. Отже, уже на початку 1990-х років було сформовано єпархіяльне управління, структура якого, хоча ще й не повністю відповідала нормам кан.243 ККСЦ, проте його колектив жертовно працював над відродженням Івано-Франківської єпархії УГКЦ.

Важливим елементом організаційної, адміністративно-канонічної структури Івано-Франківської єпархії, відповідно до статуту єпархіяльного управління, є «канонічна територія», на яку поширюється юрисдикція єпископа-ординарія; при цьому в межах єпархії «влада єпископа-ординарія є територіальною, а поза її межами персональною», а взагалі юрисдикція єпархіяльного управління поширюється виключно на осіб греко-католицького віросповідання, що об'єднані в релігійні громади, тим часом «вірні інших обрядів і релігійних конфесій на території єпархії підлягають владі своїх конфесійних органів»⁵. Таким чином, у статуті було поєднано принципи «канонічної території» та «території душ». Так само було визначено, що «єпархія для кращої її обслуги поділена на деканати, які в свою чергу - на парохії»⁶, а управління деканатом здійснюється соборчиком, керованим деканом, або представниками ординаріату, а в період між ними -

¹ Кодекс канонів Східних Церков. - Львів, 1995. - С.84.

² Там само. - С.86.

³ Детальніше див.: Нова Зоря. - 1999. - Ч.1-2. - С.10; Наказ № 2 від 24 січня 1995 р. // Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)».

⁴ Див.: Наказ № 69 від 22 травня 1993 р. // Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)».

⁵ Новий статут Івано-Франківського єпархіяльного управління УГКЦ. - С.186-187, 191 (див. пункти статуту 1.3, 1.5, 9.2).

⁶ Там само. - С.189 (див. пункт статуту 5.6).

деканом, іменованим єпископом-ординарієм «на час, відповідний до звичаю чи потреб»¹.

Відновлення та становлення адміністративно-канонічної структури Івано-Франківської єпархії УГКЦ на «територіальному» рівні - у формі деканатів та парафій - відбувалося у процесі реєстрації громад УГКЦ, що розпочався в грудні 1989 р і затягувався владою через міжконфесійні конфлікти з РПЦ та УАПЦ. Так, станом на 18 лютого 1990 р. у частині Борщівського району, т.зв. Мельниця-Подільському кущі, на 28 населених пунктів зареєстровано було тільки 4 громади УГКЦ, 2 громади подали заяви на реєстрацію, 2 громади мали визначитись, а в решті громад ще велася підготовка до переходу з РПЦ в УГКЦ². Лише після переговорів між представниками Апостольської Столиці та Московського патріархату, що відбулися 12-17 січня 1990 р. в Москві³, процес реєстрації громад-парафій УГКЦ дещо активізується. Так, якщо в лютому 1990 р. до місцевих органів влади в західних областях подано 435 заяв, то до кінця року відновлено 1677 парафій⁴. У цей період, зокрема, виконавчий комітет Івано-Франківської обласної ради народних депутатів 26 вересня 1990 р. ухвалив постанову про реєстрацію релігійних громад, за якою зареєстровано 166 громад УГКЦ та 129 громад УАПЦ⁵. Таку ж постанову в цей час прийняла й Тернопільська обласна рада. Вже на початку 1991 р. чисельність громад УГКЦ значно зросла і становила, зокрема, в Івано-Франківській області - 375, у Тернопільській - 392 громади / парафії⁶. Реєстрація громад УГКЦ мала свою динаміку та особливості у кожному із районів. Наприклад, у Бучацькому районі-деканаті в грудні 1990 р. було зареєстровано 20 громад УГКЦ, однак у 17 населених пунктах священики РПЦ намагалися зберегти свій вплив і не допускали реєстрації греко-католиків⁷. Тим часом, у Чортківському районі станом на 1 червня 1991 р. у 30 населених пунктах були зареєстровані 25 громад УГКЦ, у 14 - співіснували громади УГКЦ і УАПЦ, у 9 - виключно громади УАПЦ, у 3 - зберігалися громади РПЦ⁸.

Власне, державна реєстрація громад УГКЦ, що відбувалася, по-перше, внаслідок виходу з підпілля громад греко-католиків, а по-друге, шляхом прийняття рішень церковних комітетів колишніх парафій РПЦ про перехід під канонічну юрисдикцію УГКЦ, визначала порядок формування

¹ Там само (див. пункт статуту 5.7).

² Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Борщівський деканат (1991-1993 рр.)».

³ Див.: Патріярхат. - 1990. - Ч.4. - С.14-16; Ч.5. - С.4-7; Гайковський М. Папа Римський Іван Павло II і Україна. - С.77-78.

⁴ Чобич С. Історія Християнської Церкви. - Львів: Добра справа, 2001. - С.266-268.

⁵ Реєстрація релігійних громад в Івано-Франківській області: постанова виконкому обласної ради народних депутатів // Альманах Станиславівської Землі: Збірник матеріалів до історії Станиславова і Станиславщини. Том 3 / Редактор-упорядник Ю.Гаєцький. - Нью-Йорк - Київ - Івано-Франківськ, 2009. - С.521-526.

⁶ Стоцький Я. Історичні аспекти відновлення, реорганізації та структурування. - С.54.

⁷ Звіт Бучацького деканату Івано-Франківської дієцезії станом на грудень 1990 р. // Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Бучацький деканат (1991-1993 рр.)».

⁸ Звіт Чортківського деканату Івано-Франківської дієцезії станом на 1 червня 1991 р. // Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Чортківський деканат (1991-1993 рр.)».

організаційної структури Івано-Франківської єпархії УГКЦ, так би мовити, «знизу догори», від парафій, що заново об'єднувались в деканати, до єпархії; водночас зберігалася ієрархічна та організаційно-територіальна структура, в якій канонічна юрисдикція єпископа поширювалася в історичних межах давньої Станіславівської, тепер Івано-Франківської єпархії.

Становлення адміністративно-канонічної структури Івано-Франківської єпархії на «територіальному» рівні на початку 1990-х років мало свої особливості, пов'язані з відновленням поділу єпархії на деканати. Так, з одного боку, мусила бути збережена історична традиція (до 1946 р.) поділу Станіславівської єпархії на 20 деканатів, межі яких лише частково співвідносились із політико-адміністративним поділом (наприклад, на 16 повітів коронного краю Галичини та воєводство Буковина до 1918 р., на 15 повітів у межах Станіславівського і Тернопільського воєводств у Польській державі до 1939 р., на 15 повітів дистрикту Галичина під час німецької окупації 1941-1945 рр., на 37 районів Станіславський і Тернопільської областей в УРСР з 1945 р.) й мали власну історичну традицію об'єднання парафій навколо певного «деканального центру». Для об'єктивності варто нагадати, що до 1946 р. Станіславівська єпархія поділялась на наступні 20 деканатів: Богородчанський, Бучацький, Городенківський, Гусятинський, Єзупільський, Жуківський, Заліщицький, Коломийський, Косівський, Кудринський, Надвірнянський, Пістинський, Скальський, Снятинський, Станіславівський і Станіславів-місто, Тисменицький, Товмацький, Устецький і Чортківський¹. Традиція поділу єпархії на деканати в умовах підпілля УГКЦ (1946-1989 рр.), як вже вище зазначалось, зазнала еволюції; зрештою, у «катакомбній» Церкві, очевидно, переважав принцип «території душ», оскільки канонічна юрисдикція єпископів, деканів, священиків реально не могла бути поширена на чітко визначену територію. З іншого боку, у процесі відновлення деканатів Івано-Франківської єпархії УГКЦ на початку 1990-х років необхідно було врахувати сучасний «політичний» адміністративно-територіальний поділ на райони у межах Івано-Франківської та Тернопільської областей, а також частково «церковний» поділ Івано-Франківської і Коломийської єпархії РПЦ, більшість громад якої у процесі реєстрації переходили під юрисдикцію УГКЦ. Відповідно коригуючи межі та центри деканатів єпархії, у 1991 р. Івано-Франківська єпархія УГКЦ була поділена на 21 деканат: Богородчанський, Борщівський, Буковинсько-Чернівецький, Бучацький, Галицький, Городенківський, Гусятинський, Долинський, Заліщицький, Івано-Франківський, Калуський, Коломийський, Косівський, Монастирський, Надвірнянський, Рогатинський, Рожнятівський, Снятинський, Тисменицький, Тлумацький і Чортківський². Отже, у складі Івано-Франківської єпархії УГКЦ станом на 1991 р.

¹ Шематизм всего клира греко-католицкої Єпархії Станіславівської на рік Божий 1938. Річник ХХХК. - Станіславів: Накладом Кліра Єпархіяльного, Друкарня Льва Данкевича, 1938. - 216 с. - С.26.

² Див.: Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)».

перебували 16 деканатів, які до 1946 р. канонічно належали до Станиславівської єпархії, а також 5 деканатів, які раніше належали до Львівської архієпархії (Галицький, Долинський, Калуський, Рогатинський. Рожнятівський).

Об'єктивні потреби розвитку УГКЦ зумовили рішення Синоду єпископів у 1991-1992 рр. щодо реорганізації адміністративно-канонічної структури УГКЦ в Україні. Оскільки після виходу з підпілля до 1991 р. УГКЦ в Україні налічувала тільки три єпархії Львівську, Івано-Франківську та Мукачівську¹, з яких остання з 1991 р. залишалася поза юрисдикцією Глави УГКЦ², то Львівське Верховне Архiepіскопство обмежувалося двома єпархіями. Єдиним виходом із цієї складної ситуації було створення нових єпархій УГКЦ. Останній надзвичайний Синод єпископів УГКЦ у Ватикані 3-10 лютого 1991 р. постановив «назначити комісію владик з України, котрі простудіювали б потребу створення нових єпархій в Україні та узгодили б їхні межі для рішення на наступному Синоді»³. Врешті, Синод єпископів УГКЦ у Львові 16-31 травня 1992 р., відповідно до канонів 85 §1 та 152 ККСЦ⁴, запропонував на розгляд Апостольської Столиці проект визначення меж існуючих та утворення нових єпархій в Україні, за яким до структури УГКЦ включені Львівська архієпархія, Івано-Франківська, Мукачівська, Тернопільська, Коломийсько-Чернівецька, Самбірсько-Дрогобицька та Чернігівсько-Вишгородська єпархії; крім того, в діаспорі просили утворити другу єпархію в Аргентині, митрополії в Бразилії і Польщі⁵. Тим самим фактично було окреслено «територію Помісної Української Греко-Католицької Церкви», чим, як зазначалося у зверненні Синоду до українського народу, «поставили основи під Патріарше Управління»⁶. Хоча не всі рішення Синоду 1992 р. були апробовані згодом Апостольською Столицею у запропонованому варіанті, все ж відображені у них погляди ієрархії УГКЦ засвідчили зростаюче усвідомлення єдності УГКЦ у діаспорі і батьківщині.

Внаслідок реорганізації адміністративно-канонічної структури УГКЦ відбулися певні зміни в середовищі ієрархії. Так, за вибором Синоду єпископів УГКЦ 1992 р. та схваленням Апостольської Столиці 1993 р., єпископом-ординарієм Івано-Франківської єпархії залишився Софрон Дмитерко, а єпископами-ординаріями новостворених Коломийсько-Чернівецької, Тернопільської та Самбірсько-Дрогобицької єпархій стали відповідно Павло Василик, Михайло Сабрига та Юліан Вороновський⁷. Уже

¹ Стоцький Я. Історичні аспекти відновлення, реорганізації та структурування. - С.54.

² Див.: Рішення і постанови Синодів Єпископів УГКЦ 1989 - 1997 років. - С.11; Патріярхат. - 1992. - Ч.11. - С.8-9.

³ Рішення і постанови Синодів Єпископів УГКЦ 1989 - 1997 років. - С.12.

⁴ Кодекс канонів Східних Церков. - Львів, 1995. - С.43, 59.

⁵ Рішення і постанови Синодів Єпископів УГКЦ 1989 - 1997 років. - С.19, 20.

⁶ Патріярхат. - 1992. - Ч.7-8. - С.6-8.

⁷ Детальніше див.: Склад і територія: сучасний стан // УГКЦ: [електронний ресурс] - режим доступу: http://old.ugcc.org.ua/ukr/church_in_action/structure/ [01.11.2014].

12 липня 1993 р. Апостольська Столиця схвалила створення Коломийсько-Чернівецької єпархії, а 31 жовтня 1993 р. у Коломиї відбулася інтронізація єпископа Павла Василика¹. Трохи раніше, 20 квітня 1993 р. канонічно засновано Тернопільську єпархію, а 17 жовтня того ж року в Тернополі відбулася інтронізація єпископа Михайла Сабриги².

В результаті постанов Синоду єпископів УГКЦ 1992 р. та схвалення Апостольської Столиці 1993 р. відбулася також відповідна реорганізація «територіального» рівня адміністративно-канонічної структури Івано-Франківської єпархії, від якої до Коломийсько-Чернівецької єпархії відійшли 7 деканатів (Буковинсько-Чернівецький, Городенківський, Коломийський, Косівський, Надвірнянський, Снятинський, Тлумацький), до Тернопільської єпархії - 6 деканатів (Борщівський, Бучацький, Гусятинський, Заліщицький, Монастириський, Чортківський). Внаслідок цього в Івано-Франківській єпархії залишилось 8 деканатів, а саме: Богородчанський, Галицький, Долинський, Івано-Франківський, Калуський, Рогатинський, Рожнятівський і Тисменицький³. Так було суттєво зменшено «канонічну територію» Івано-Франківської єпархії УГКЦ, яка, за офіційними даними єпархіального управління 1995 р., була поділена на 8 деканатів, налічувала 311 парафій, займала територію 7,2 тис. кв. км. з населенням 920 тис. чол., в тому числі 580 тис. чол. греко-католиків⁴. Отже, внаслідок реорганізації структури УГКЦ у 1992-1993 рр. «канонічна територія» Івано-Франківської єпархії в загальних рисах набула сучасного вигляду (див. додаток № 1: мапа єпархії).

У наступні 1993-1997 роки поступово, керуючись нормами канонічного права (як ККСЦ, так і Партикулярного права УГКЦ), було проведено «реформу» усіх ланок адміністративно-канонічної структури Івано-Франківської єпархії УГКЦ. Передусім, відповідно до норм ККСЦ, було упорядковано ієрархічну структуру Івано-Франківської єпархії. Вперше в історії єпархії запроваджено, відповідно до норм кан.215 і кан.245-246 ККСЦ⁵, посаду протосинкела, що відповідало давній посаді генерального вікарія⁶, а також посаду синкела, тобто помічника протосинкела. Так, згідно з декретом єпископа-ординарія Софрона Дмитерка №1 від 24 травня 1994 р., на підставі кан.191 і кан.215 ККСЦ, протосинкелом Івано-Франківської єпархії був призначений єпископ Іриней Білик, а синкелом єпархії - о. Василь Харук⁷. Але вже з осені 1994 р. до літа 1996 р. єпископ І.Білик

¹ Детальніше див.: Створення єпархії // Коломийсько-Чернівецька єпархія УГКЦ: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://diocese.ko.if.ua/history.html> [01.11.2014].

² Детальніше див.: Архиепархия: Історія // Тернопільсько-Зборівська архиепархія УГКЦ: [електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.tze.org.ua/arhyjeparhiia/istoriia.html> [01.11.2014].

³ Див.: Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)».

⁴ Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С.23.

⁵ Кодекс канонів Східних Церков. - Львів, 1995. - С.70, 85.

⁶ Див.: Мудрий С. Короткий коментар Кодексу канонів Східних Церков. - С.248.

⁷ Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)»; Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С.20.

перебував на богословських студіях у Папському університеті «Анжелікум» в Римі, де захистив ліцензіат з догматичного богослов'я; після повернення з Риму продовжував виконувати обов'язки єпископа-помічника аж до 2000 року¹. У зв'язку із тимчасовою відсутністю єпископа-помічника виникла потреба додатково призначити генерального вікарія, який міг би реально допомагати єпископові-ординарієві. Тому декретом ординарія Софрона Дмитерка №15 від 6 листопада 1995 р. о. доктора Софрона Мудрого, ректора ІФТКДІ, було призначено другим генеральним вікарієм єпархії². Згодом, 2 березня 1996 р. о. С.Мудрого призначено єпископом-коадьютором Івано-Франківської єпархії УГКЦ, а його єпископська хіротонія відбулася 12 травня 1996 р. в кафедральному Соборі в Івано-Франківську³.

Далі у межах «реформи» 1993-1997 рр. було створено нові чи реорганізовано попередні органи адміністрування єпархії, призначено відповідальних осіб тощо. Після «відставки» о. Р.-А.Кияка з посади канцлера єпархії наказом єпископа-ординарія С.Дмитерка №2 від 24 січня 1995 р. наступним канцлером призначено сотрудника кафедрального собору о. Юрія Новицького⁴. Однак вже 10 липня 1995 р., згідно із наказом №8 єпископа-ординарія, наступним канцлером єпархії призначений о. Володимир Чорній⁵. У рамках єпархіального управління сформовано також церковний суд в дисциплінарних та шлюбних справах, до якого, за офіційними даними, у 1995 р. входили, крім голови єпископа-ординарія С.Дмитерка та співголови генерального вікарія о. д-ра С.Мудрого, також члени суду - отці М.Стягар, Р.-А.Кияк, В.Гринишин і М.Підлисецький⁶. Поступово, відповідно до кан.262 ККСЦ⁷, формується і рада з економічних справ Івано-Франківської єпархії. Спершу на посаду єпархіального економа було призначено о. Романа Карпіва⁸, якого на цій посаді згодом, відповідно до декрету № 17 від 18 грудня 1995 р., змінив о. Іван Репела, призначений владикою терміном на два роки (1996-1998 рр.)⁹. Уже 28 грудня 1995 р., відповідно до наказу №18, єпископ-ординарій вирішив «для належного виконання уряду економа єпархії» призначити додатковий штат: бухгалтером єпархії - о. Р.Карпіва, касиром - п. Оксану Матківську, секретарем-друкаркою - с. Рафаїлу Кулиняк¹⁰. Також, відповідно до кан.264 ККСЦ¹, лише 27 березня 1997 р. у

¹ Біографія Кир І. Білика - http://www.ub.wikipedia.org/wiki/Білик_Іриней.

² Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)»; Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С.20.

³ Біографія Кир С. Мудрого - http://www.if_eparchia.org/content/view/28/33/.

⁴ Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)».

⁵ Там само.

⁶ Див.: Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С.21.

⁷ Кодекс канонів Східних Церков. - Львів, 1995. - С.88.

⁸ Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С.20.

⁹ Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)».

¹⁰ Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)».

проведено установче засідання пресвітерської ради Івано-Франківської єпархії². Попри ці успіхи у «реформуванні» єпархіального управління (консисторії) Івано-Франківської єпархії, на жаль, так і не було створено, відповідно до кан.271 ККСЦ, окремого органу - колегії єпархіальних радників, що формується із членів пресвітерської ради³.

Крім цих органів, у структурі єпархіального управління (консисторії) Івано-Франківської єпархії УГКЦ поступово було сформовано декілька єпархіальних комісій, що відповідали за різні сфери релігійно-церковного життя в єпархії. Так, у травні 1993 р. за дорученням владики С.Дмитерка канцлер о. Р.-А.Кияк сформував обрядову комісію⁴, яка підготувала «Рішення Ординаріату у питаннях однозгідності у Службі Божій св. Йоана Золотоустого для всіх священників Івано-Франківської української греко-католицької дієцезії»⁵. Також однією з «найстарших» в єпархії була катехитична комісія, яку до 1995 р. очолював о. Р.-А.Кияк, а потім - почергово о. Антін Путько (1995-1996 рр.), о. Василь Соболю (1996-1997 рр.), о. Зіновій Касько (з 1997 р.); результатом її праці була організація недільних шкіл та видання окремої сторінки «Божий засів» на сторінках часопису «Нова Зоря»⁶. З метою визначення рівня підготовки кандидатів до вищих свячень (дияконів і священників) владики С.Дмитерка наказом №1 від 5 січня 1995 р. створив кваліфікаційну комісію, до якої увійшли: професор морального богослов'я ІФТКДІ о. М.Підлисецький, професор пасторального богослов'я ІФТКДІ о. О.Остапович, віце-канцлер консисторії о. М. Стягар та вікарій Івано-Франківської єпархії о. В. Харук⁷. У серпні 1995 р. створено спеціальну комісію по підготовці документів, зізнань та різних речей, необхідних для беатифікаційного процесу Слуги Божого, мученика, Єпископа Станиславівського Григорія Хомишина, головним координатором якої став викладач ІФТКДІ о. Доротей Шимчій ЧСВВ, а її членами - ректор ІФТКДІ о. д-р С.Мудрий ЧСВВ, о. мітрат Р.-А. Кияк, о. М.Стягар, о. Д.Богун ЧСВВ, декан теологічного факультету ІФТКІ о. мітрат Я.Будуйкевич духовного інституту, декан філософського факультету ІФТКДІ о. І.Козовик, редактор єпархіальної газети «Нова Зоря» п. І.Пелехатий, вікарій єпархії о. В.Харук, доценти Прикарпатського університету п. П.Арсенич та п. В.Полєк⁸. Зроблено перші кроки щодо організації капеланської служби в

¹ Кодекс канонів Східних Церков. - Львів, 1995. - С.0.

² Нова Зоря. - 1997. - Ч.13 (березень). - С.1.

³ Кодекс канонів Східних Церков. - Львів, 1995. - С.91-92.

⁴ Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)».

⁵ Нова Зоря. - 1993. - Ч.30-31. - С.2.

⁶ Див.: Архів Курії Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. - Папка «Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка ЧСВВ (1990-1997)»; Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С.21; Добрий Пастир. Часопис, присвячений церковним і богословським справам. - Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківської української греко-католицької єпархії, 1996. - 152 с.; Нова Зоря. - 1997. - Ч.18 (серпень). - С.6.

⁷ Нова Зоря. - 1995. - Ч.6 (лютий). - С.1.

⁸ Нова Зоря. - 1995. - Ч.19 (серпень). - С.1.

епархії. Так, влади́ка С.Дмитерко наказом № 5 від 7 березня 1995р. призначив о. Р.-А. Кияка головним військовим капеланом епархії для координації праці інших активних капеланів, серед яких були парафіяльні священники о. Орест Путько, о. Микола Білінський, о. Петро Тимцюрак, о. Роман Паньків, о. Дмитро Кривецький та ін.¹; згодом, у 1996 р. священники-капелани були об'єднані в капеланську раду Івано-Франківської епархії, яка проводила щомісячні збори для вирішення назрілих проблем².

Крім зазначених комісій, в структурі консисторії Івано-Франківської епархії УГКЦ були створені й активно діяли благодійний фонд «Карітас» (голова - о. мітрат М.Сімкайло), редакційно-видавничий відділ та редакція газети «Нова Зоря» (завідувач відділу і редактор - п. І.Пелехатий)³.

В цілому, очевидно, до часу виходу на емеритуру єпископа-ординарія С.Дмитерка епархіальне управління (консисторія) Івано-Франківської епархії УГКЦ, зважаючи на сукупність об'єктивних та суб'єктивних причин, так і не було сформовано таким чином, щоб повністю відповідати приписам згаданого кан.243 ККСЦ, однак наявний склад епархіального управління був достатнім для відродження Івано-Франківської епархії.

Наступна реформа адміністративно-канонічної структури Івано-Франківської епархії УГКЦ була проведена 20 лютого 1996 р., коли декретами № 18-25 єпископа-ординарія Софрона Дмитерка, очевидно, за проектом єпископа-коадьютора Софрона Мудрого, була проведено новий розподіл на деканати. Внаслідок цього на основі 8 деканатів створено наступні 19 нових деканатів: Більшівцівський (декан о. Л.Насташенський), Богородчанський (о. І.Яковлюк), Боднарівський (о. Я.Підлуський), Болехівський (о. В.Гладенький), Букачівський (о. М.Любінець), Бурштинський (о. Б.Демків), Войнилівський (о. М.Джиджора), Галицький (о. мітрат В.Завірач), Долинський (о. мітрат В.Керницький), Єзупільський (о. В.Гнатківський), Івано-Франківський (о. мітрат М.Сімкайло), Калуський (о. мітрат М.Бігун), Лисецький (о. М.Залеський), Перегінський (о. мітрат І.Когут), Рогатинський (о. мітрат Д.Бігун), Рожнятівський (о. мітрат Я.Жовнірович), Солотвинський (о. мітрат Б.Івахнюк), Тисменицький (о. мітрат В.Гринишин), Черченський (о. І.Демків)⁴. Створення мережі деканатів дозволило активізувати релігійно-церковне життя на місцях. Зокрема, почали регулярно проводити деканальні соборчики за участю не тільки священників, але й дяків, паламарів, представників старших братств і сестрицтв мирян, членів інших церковних товариств, на яких обговорювали різні актуальні справи⁵. Водночас декани, зважаючи на менші розміри підконтрольних їм територій, отримали можливість проводити регулярні та систематичні

¹ Нова Зоря. - 1996. - Ч.21 (вересень). - С.2.

² Нова Зоря. - 1996. - Ч. 12 (березень). - С.2.

³ Шематизм Івано-Франківської епархії УГКЦ. 1995 р. Б. - С.22.

⁴ Нова Зоря. - 1996. - Ч.4. - С.2.

⁵ Див., наприклад: Нова Зоря. - 1997. - Ч.37. - С.2; Ч.43. - С.2.

візитації усіх парафій своїх деканатів, про що регулярно звітували до єпархіального управління (консисторії) єпархії¹.

Висновки. Отже, процес відновлення та розвитку організаційної, адміністративно-канонічної структури Івано-Франківської єпархії у 1989-1993 рр. відбувався у загальному контексті відродження УГКЦ. Правонаступність відновленої 1990 р. Івано-Франківської єпархії від заснованої 1885 р. Станиславівської єпархії, канонічно підтверджена рішенням Апостольського престолу про визнання хіротонії ієрархів «катакомбної» Церкви, знайшла продовження в діяльності єпископів С.Дмитерка, П.Василика та І.Білика, священників і мирян єпархії щодо відродження релігійно-церковного життя в 1990-х роках. Цей процес «духовного відродження» єпархії мав свої особливості, частково пов'язані із становленням нової адміністративно-канонічної структури УГКЦ у 1991-1993 роках. Створення нових єпархій УГКЦ у 1992-1993 р. та унормування церковного адміністрування відповідно до норм нового Кодексу канонів Східних Церков і Партикулярного права УГКЦ обумовили особливості становлення та розвитку власної організаційної структури Івано-Франківської єпархії УГКЦ як «частини Божого народу», як окремої «партикулярної Церкви», згуртованої навколо Голови УГКЦ та об'єднаної із «наступниками Св. Апостола Петра». Зважаючи на досвід підпілля, ієрархам і духовенству Івано-Франківської єпархії УГКЦ довелося докласти значних зусиль для формування цієї організаційної структури єпархії, складовими елементами якої були єпархіальне управління (консисторія), церковний суд, єпархіальні комісії, а також «територіальна структура» у формі деканатів. Власне, внаслідок реорганізації структури УГКЦ 1992-1993 рр., територія Івано-Франківської єпархії зазнала значних змін, що, врешті, позитивно вплинули на організацію релігійно-церковного життя.

Проблеми для вивчення на перспективу. Попри спроби автора детально висвітлити проблему становлення організаційної структури Івано-Франківської єпархії УГКЦ у 1989-1993 рр., на жаль, не розкритими повністю або частково залишається ряд проблем. По-перше, детальної реконструкції та уточнення окремих фактів потребує питання відновлення «ряду ієрархів єпархії» з часу арешту єпископів Г.Хомишина й І.Лятишевського 12 квітня 1945 р., щодо особливостей їх правонаступності та канонічного статусу (єпископи - ординарії, помічники, коадьютори; генеральні вікарії тощо) у «катакомбний» період (1946-1989 рр.). По-друге, історичної реконструкції на основі аналізу додаткових джерел, особливо Архіву Курії Івано-Франківської архієпархії УГКЦ, потребує також процес відновлення організаційної структури Івано-Франківської єпархії на окремих етапах (зокрема, у 1989-1993 та 1993-1997 рр.), діяльності окремих її органів та відповідальних осіб, а також закладів богословської освіти (духовної семінарії, згодом реорганізованої в духовний інститут), які, ведучи

¹ Див., наприклад: Нова Зоря. - 1996. - Ч.20. - С.2; Ч.24. - С.2; Ч.33. - С.2; Ч.40-41. - С.2; 1997. - Ч.6. - С.2.

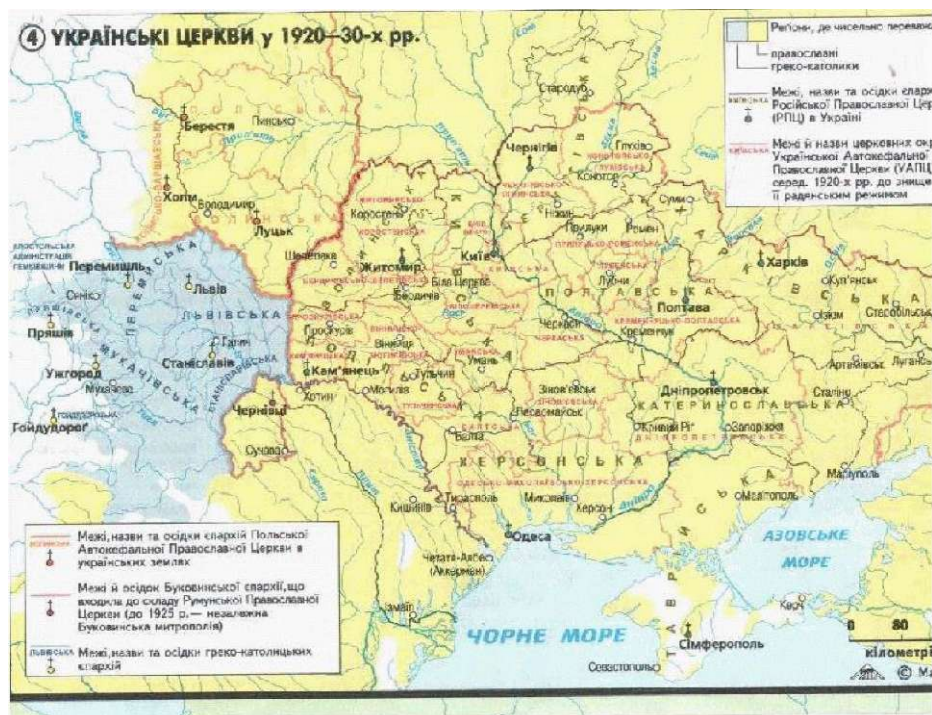
підготовку кандидатів священничого стану, належать до структури єпархії. В цілому, підсумовуючи, відзначимо, що цей нарис є лише стимулом для наступних поколінь істориків у дослідженні історії УГКЦ.

Ruslan DELYATYNSKYIY
RECOVERY AND REORGANIZATION OF THE STRUCTURE OF
IVANO-FRANKIVSK EPARCHY OF THE UKRAINIAN GREEK
CATHOLIC CHURCH (1989-1993)

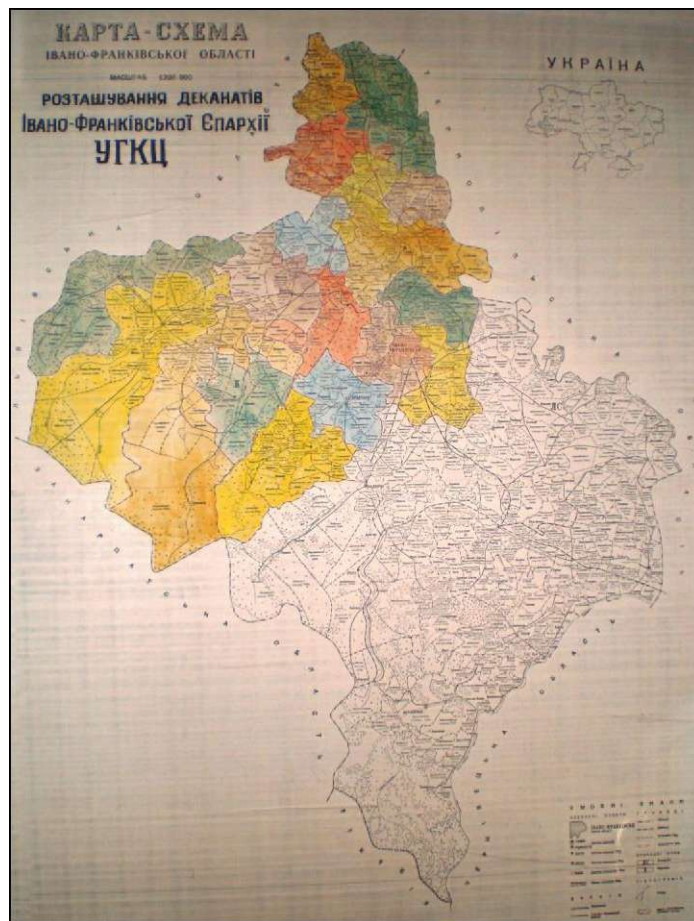
Analyzed in the article the issue of the canonical law continuation of modern Ivano-Frankivsk Metropolitanate from the Stanislaviv eparchy, including the the definition of a number of of bishops - Ordinary (Eparch) and assistants and vicar general, especially the change of the administrative-territorial division of eparchy in terms of legalization and the formation the UGCC of activity eparchial bodies (consistory-governance, the ecclesiastical court, church committees) and dekanalnyh structures.

Keywords: *organizational structure, administrative and canonical structure, Stanislaviv diocese, Ivano-Frankivsk diocese, Bishop Ordinary, auxiliary bishop, Bishop koadyutor, eparchy council, consistory, the ecclesiastical court, diocesan commission, deanery.*

Додатки

Мапа 1: Станіславівська єпархія ГКЦ на мапі українських Церков у 1920-30-х рр. Джерело: Україна: історичний атлас. 10-11 класи / Концепція атласу та авторське опрацювання - Ю.Лоза. - К.: Мапа, 2009. - С.18.

Мапа 2: Івано-Франківська єпархія УГКЦ після реформи адміністративно-територіального устрою 1996 р.

Джерело: Архів Курії Івано-Франківської архієпархії і митрополії УГКЦ.

Фото 2: Станиславівський єпископ-ординарій Григорій Хомишин (1865-1945)

Джерело: [http://uk.wikipedia.org/wiki/Григорій_\(Хомишин\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/Григорій_(Хомишин))

Фото 3: Станиславівський єпископ-помічник Іван Лятишевський

Джерело: <http://gk-press.if.ua/index.php?q=node/18029>

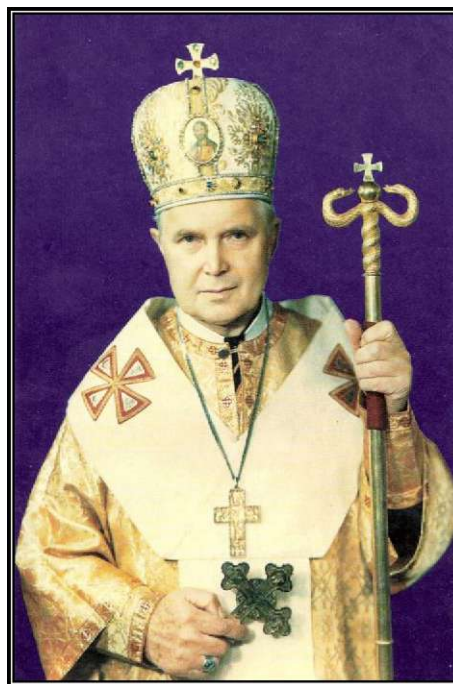

Фото 4: Єпископ-ординарій Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрон Дмитерко

Джерело: Архів Курії Івано-Франківської архієпархії і митрополії УГКЦ.

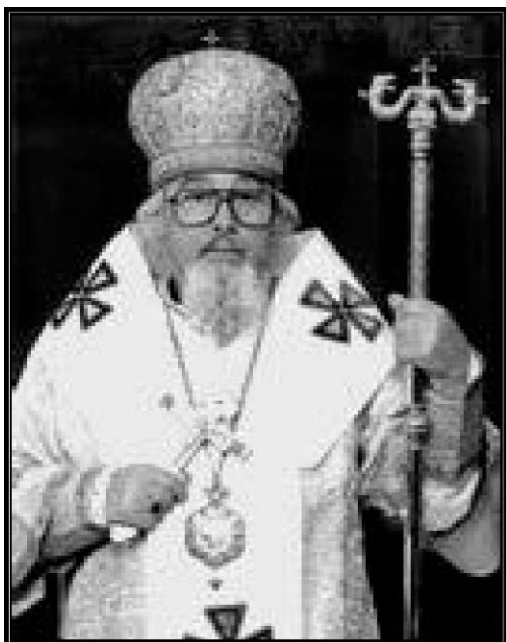

Фото 5 і 6: Єпископ-коадьютор та єпископ-помічник Івано-Франківської єпархії УГКЦ Павло Василик (зліва) та Іриней Білик (справа)

Джерело: Архів Курії Івано-Франківської архієпархії і митрополії УГКЦ.

Фото 7: Єпископ Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрон Мудрий

Джерело: Архів Курії Івано-Франківської архієпархії і митрополії УГКЦ.